

ОСОБЛИВОСТІ ЯКІСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АУДИТУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВFEATURES OF A QUALITY AUDIT ORGANIZATION
OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

УДК 657.6:631.11

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.91-16>**Хомовий С.М.**к.е.н., доцент, завідувач кафедри
обліку і оподаткування,
Білоцерківський національний аграрний
університет**Томілова-Яремчук Н.О.**к.е.н., доцент кафедри
обліку і оподаткування,
Білоцерківський національний аграрний
університет**Хомовий М.М.**к.с.-г.н., доцент кафедри землеробства,
ґрунтознавства та захисту рослин,
завідувач навчальної лабораторії
«Ботанічний сад»,
Подільський державний університет**Литвиненко В.С.**к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку
та оподаткування,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України**Khomovyi Serhii**

Bila Tserkva National Agrarian University

Tomilova-Yaremchuk Nadiia

Bila Tserkva National Agrarian University

Khomovyi Mykhailo

Podillia State University

Lytvynenko Volodymyr

National University of Life

and Environmental Sciences of Ukraine

В статті розкрито суть якісної сторони управлінського процесу організації аудиту діяльності економічного суб'єкта. Зроблено аналіз визначення «якості аудиту» у відповідності до всіх діючих нормативних актів та запропоновано свій варіант визначення. Визначено основні елементи здійснення якісного аудиту. Встановлені фактори формування якості аудиту у сільськогосподарських підприємствах (якість роботи аудитора та відділу, якість облікової інформації). У зв'язку з виокремленням професійними аудиторськими організаціями значної уваги яка орієнтована на управління та встановлення якісних правил проведення аудиту, рекомендуємо переглянути свої стандарти у ракурсі доповнення їх правилами COSO. Для усунення неточностей запропоновано застосувати до цієї моделі елементи, які притаманні аудиту покращення ефективності сільськогосподарських бізнес-процесів.

Ключові слова: кодекс професійної етики аудиторів, фактори якості аудиту, методи організації аудиту, стандарти COSO, модель якості аудиту, аудит покращення ефективності.

The article reveals the essence of the qualitative side of the management process of organizing an audit of the activities of an economic entity. An analysis of the definition of "audit quality" in accordance with all current regulatory acts has been made, and its own version has been proposed: as the compliance of the processes performed by the auditor related to the audit. The main elements of conducting a qualitative audit have been determined: the object, qualitative characteristics, meeting the needs of information users. Factors for the formation of audit quality in agricultural enterprises (the quality of the work of the auditor and the department, the quality of accounting information) have been established, which are ensured by: improving the qualifications of employees; increasing the efficiency of the audit firm; increasing the efficiency of the management system; increasing the efficiency of the internal control system; automating internal processes; methodological support. In connection with the allocation of significant attention to professional audit organizations focused on management and establishing qualitative audit rules, we recommend reviewing their standards in the perspective of supplementing them with COSO rules. This approach involves the development of an integrated model of risk-based internal audit, which will help auditors perform their functions better and more effectively. However, the analysis of this model also revealed certain shortcomings in relation to agricultural enterprises, which consist in ignoring control functions at the decision-making stage. We attribute this to the fact that the COSO recommendations were created by management specialists who are not fully oriented in the economy of agriculture. To eliminate the above shortcomings, we propose to apply to this model elements that are inherent in the audit of improving the efficiency of agricultural business processes. As a result of using the final model, the following was observed: 1) an increase in the breadth of tasks performed to verify the reliability of the operations performed and assess their efficiency; 2) an increased focus on the vital activity of all agricultural cycles; 3) in comparison with a production audit, this model is not limited only to issues of increasing the efficiency of production activities; 4) in most cases, high-quality procedures for auditing the efficiency of business processes direct the enterprise to strategic planning.

Key words: code of professional ethics for auditors, audit quality factors, audit organization methods, COSO standards, audit quality model, performance improvement audit.

Постановка проблеми. Будь-який управлінський процес господарської діяльності економічного суб'єкта потребує періодичної оцінки його якості та ефективності, що покращує його фінансовий стан і позитивно впливає на стійкість підприємства загалом. При цьому облікова інформація, що є джерелом для виконання управлінських функцій повинна дозволяти здійснювати контроль на всіх ділянках, саме це і покликана забезпечувати ефективна система аудиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами дослідження, впровадження, становлення та розвитку особливостей аудиторської діяльності в нашій країні займалися такі вчені як: Балазюк О.Ю. [5], Гелей Л.О. [6], Данькевич Н.С. [11], Кернасюк Ю.В. [8], Колісник Г.М. [6], Максимова В.Ф. [8], Михайленко О.В. [11], Шуліко А.О. [6] та інші.

Проте й досі залишилася невирішеною проблема забезпечення та визначення якісних характеристик аудиту в різних галузях економіки.

Постановка завдання. Цілі та завдання даної статті полягають у висвітленні якісних аспектів організації аудиту та побудові моделі внутрішнього аудиту яка б враховувала основні ризики, що визначаються керівниками груп при перевірках сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки на сьогодні професія аудитор є суспільно значимою, тому він має відповідати високим стандартам якості надання послуг, оскільки від цього залежать результати важливих управлінських рішень перевіреного підприємства у майбутньому.

Відповідно до Кодексу професійної етики аудиторів України [1] якість послуг окреслюється відповідністю стандартам якості. Однак конкретно не

вказано, які це стандарти якості. При цьому кожен аудитор має своє розуміння якості. На думку авторів, таке розпливчате визначення вимагає уточнення, оскільки основним критерієм якісного аудиту є думка окремого користувача аудиторської інформації, яка не завжди є достовірною, крім того таке визначення не враховує основні характеристики самої аудиторської перевірки.

У міжнародних стандартах аудиту [2] сказано, що якісний аудит – це аудит, проведений відповідно до міжнародних стандартів аудиту, які підкріплюються національними стандартами та практикою.

На наш погляд, якість здійсненого аудиту визначають трьома основними елементами: об'єктом перевірки, якісними характеристиками та задоволеністю потреб користувачів.

Об'єктом якості аудиту є аудиторська перевірка. Її складають такі процеси, як контракт з суб'єктом, що перевіряється, іншими організаціями, перевірка документів, збір доказів і т.д.

Характеристики – це відмінні властивості, специфіка аудиту як виду послуг, що відрізняється індивідуальністю та ґрунтується на інтелектуальних здібностях осіб що її надають. Характеристики якості аудиту можна виразити такими якісними показниками як: професіоналізм аудиторів – їх незалежність і сумлінність; повнота і деталізація внутрішньої документації що складається аудиторами, наявність внутрішніх стандартів;

Потреби як елемент якості аудиту – це, перш за все, та сукупна інформація, що міститься в аудиторському висновку.

У стандарті ISO 9000 зазначено, що «забезпечення якості – це всі види діяльності, що плануються і систематично здійснюються в рамках системи якості, а також ті, що є необхідні для створення достатньої впевненості в об'єкті що виконує певні функції» [3].

Таким чином, якість аудиту – це відповідність виконуваних аудитором процедур, пов'язаних

з проведенням перевірки. На наш погляд, не можна розраховувати на стабільне забезпечення якості без впровадження встановленої системи. Схематично формування системи якості аудиту представлено нами на рисунку 1.

Однією із найважливіших цілей забезпечення якості аудиту є задоволення потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів у своєчасній, достовірній та повній інформації, що міститься в аудиторському висновку чи звіті аудитора [4].

Досягнення поставленої мети, на наш погляд, забезпечується: підвищенням кваліфікації співробітників; підвищенням ефективності роботи аудиторської фірми; підвищенням ефективності системи управління; підвищенням ефективності системи внутрішнього контролю; автоматизацією внутрішніх процесів та методичною підтримкою.

З урахуванням зазначених цілей та завдань, забезпечення якості аудиту є сукупністю управлінських рішень, заходів та дій, спрямованих на підвищення якості наданих послуг з метою складання аудиторського висновку, який містить своєчасну, достовірну та повну інформацію для зацікавлених користувачів.

Відділ внутрішнього аудиту є підрозділом, що створений у рамках певної організації для виконання систематичної роботи з перевірки та оцінки її діяльності. Основною метою оцінки системи якості внутрішнього контролю є: визначення ефективності структури внутрішнього контролю; ступеня надійності бухгалтерської інформації, що формується обліковою системою підприємства; встановлення слабких та сильних місць системи; забезпечення бази для оптимізації аудиторських програм.

Структура служби внутрішнього аудиту великих та середніх за розміром аграрних корпорацій, може поділятися за спеціалізацією працівників з: перевірки інвестицій, майна, матеріальних, трудових, грошових, природних ресурсів; податків

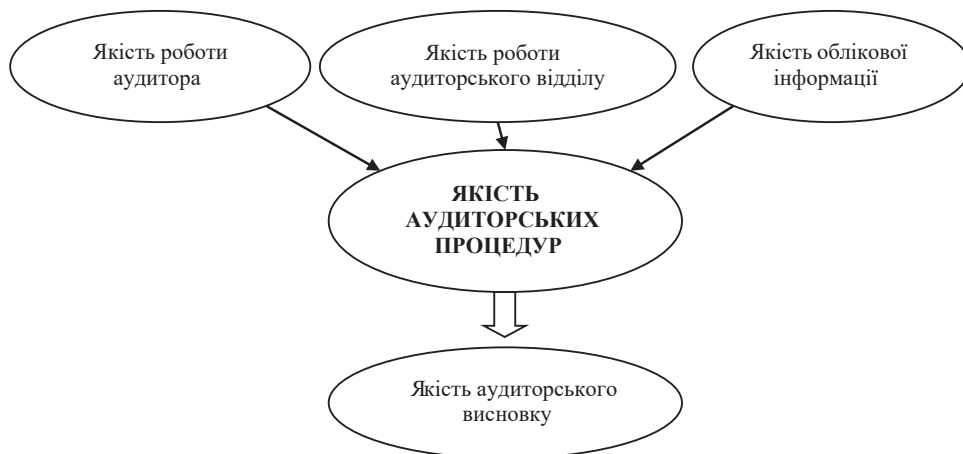

Рис. 1. Фактори формування якості аудиту у сільськогосподарських підприємствах

Джерело: розробка авторів

і зовнішньої фінансової звітності; спеціальних перевірок та ревізій. Зазвичай найбільш кваліфіковані спеціалісти служби внутрішнього аудиту призначаються керівниками груп. Такий метод зазвичай покращує роботу всієї групи.

Розглянемо можливий оптимальний склад фахової групи аудиторів, що планують здійснити перевірку одного з середніх або великих сільськогосподарських підприємств. До такої групи, на наш погляд, окрім кваліфікованих спеціалістів з аудиту обов'язково повинні входити фахівці зі стандартів, відповідальні за навчання персоналу та ведення банку спеціалізованих даних (табл. 1).

Як ми бачимо з таблиці 1 основною структурної одиницею є аудиторська група осіб. Хочеться відзначити, що вона може змінюватись і залежить від завдань конкретної перевірки та об'ємів робіт. Звідси також випливає що незалежність внутрішнього аудиту є досить відносною, а рамки його багато в чому визначаються складом управлінських кадрів самого підприємства на якому здійснюється перевірка. Тому у різних організаціях рівень внутрішнього аудиту не завжди є однаковим, особливо це проявляється в аграрних підприємствах.

Прагнення внутрішніх аудиторів до більшої незалежності, їхня здатність давати адекватну оцінку організаційним систем і видам діяльності призводять до певної оцінки роботи керівників підприємства та створюють передумови виникнення конфліктних ситуацій [5, с. 711]. Такі проблеми найчастіше виникають у сільськогосподарських підприємствах між керівником та перевіряючим (аудитором). Тому зовнішні користувачі інформації зазвичай ставляться до неї з незначною довірою, розуміючи залежність внутрішніх аудиторів у своїх компаніях. В той час як незалежність зовнішнього аудиту передбачає для користувача інформації певні гарантії її достовірності, повноти і точності. Крім того, якщо критерії оцінок та процедури внутрішнього аудиту визначаються апаратом

управління, то обов'язки зовнішніх аудиторів зафіксовані у законодавчих актах та юридичних нормах, що дає змогу порівнювати інформацію про результати фінансової діяльності різних організацій.

Для аудитора, який проводить встановлений законом зовнішній аудит, дуже важливо дослідити його роль для самого підприємства. Це можливо, незалежно від того, чи охоплює внутрішній аудит тільки фінансову систему, чи здійснює контроль лише сфери управління товарно-матеріальних запасів і фінансового менеджменту.

Оскільки останнім часом у сільськогосподарських підприємствах стали приділяти значну увагу аудиту орієнтованому на управління [6, с. 160], тому важливим критерієм якості управлінської інформації виступають: необхідність, достатність та релевантність інформації для прийняття та контролю управлінських рішень. В такому ракурсі, і сам внутрішній аудит виступає діяльністю, що впроваджується менеджментом для аналізу систем внутрішнього контролю.

У зв'язку з цим професійним організаціям, які в себе вводять правила проведення аудиту, можемо порекомендувати переглянути свої стандарти у розрізі доповнення їх правилами COSO [7]. Такий підхід передбачає розробку інтегрованої моделі ризикорієнтованого внутрішнього аудиту, яка допоможе аудиторам краще та ефективніше виконувати свої функції.

Правда є у цієї моделі і недоліки по відношенню до сільськогосподарських підприємств, що полягають у ігноруванні функцій контролю на етапі вироблення рішень. Це пов'язано з тим, що рекомендації COSO були створені фахівцями з управління, які не в повній мірі спеціалізуються в економіці сільського господарства. Наступною причиною може бути самодостатність систем бухгалтерського та податкового обліку, що виражається в тому, що такий облік створений для цілей інтерпретації інформації під конкретних зовнішніх користувачів, і тому він не

Таблиця 1

Конкретизація робіт фахівцями аудиторської групи

з/п	Група фахівців	Плановий порядок роботи	Результати діяльності
1	По стандартам	Створюються внутрішні стандарти аудиту, які відображають вимоги керівників підприємства	Перевіряється дотримання стандартів за формою та по суті; Результат перевірки доповідаються лише керівнику
2	Відповідальних за навчання персоналу	Використовувати такі варіанти навчання: а) залучення фахівців із сторони; б) обговорення роботи командою раз на місяць; в) направлення співробітників безпосередньо на роботу до бухгалтерії або підрозділу економічної служби підприємства	Обговорення проблем, що виникають та нових документів що створюються на місцях. Визначення переваг та недоліків кожного з варіантів. Поєднання всіх затверджених ефективних варіантів навчання. Обмін найкращими кадрами.
3	Відповідальний за ведення банку даних	Сформувати базу оперативного оновлення та опрацювання професійної інформації, всі нормативно-законодавчі акти (закони, інструкції, положення тощо)	Аналіз змін, що відбуваються; Своєчасне повідомлення їх персоналу служби; Вивчення передового досвіду

Джерело: складено авторами

завжди може розглядатися як інформаційна база з управління природними процесами.

Аудит ефективності бізнес-процесів у сільськогосподарських господарствах набагато складніший у порівнянні з іншими галузями економіки України [8]. Саме тому до його проведення потрібно підходити комплексно і дуже відповідально.

У розвинених країнах світу аудит бізнес-процесів аграрно направлених підприємств вже давно має успішний досвід застосування, в той час як в Україні він тільки набирає обертів. Цей аудит може застосовуватися за бажанням керівництва чи засновників організації, оскільки законодавством обов'язковість його проведення не регламентується. Багато теперішніх керівників, традиційно не вважають проведення аудиту корисним, а думає лише про витрати, якими супроводжується даний процес.

Пропонуємо розглянути основні відмінності, які притаманні якісному аудиту ефективності сільськогосподарських бізнес-процесів. До них відносяться:

- 1) широта виконуваних завдань щодо перевірки достовірності здійснених операцій та оцінки їх ефективності;
- 2) більша орієнтація на життєдіяльність всіх виробничих циклів ніж на фінансовий аудит;
- 3) у порівнянні з виробничим аудитом, він не обмежується лише питаннями підвищення ефективності;
- 4) у більшості випадків процедури аудиту ефективності бізнес-процесів спрямовані на стра-

тегічне планування, що особливо є актуальним для сільськогосподарської діяльності.

Проведення аудиту бізнес-процесів на початковому етапі потребує детального аналізу всіх аспектів роботи аграрного підприємства, та є більш трудомістким у порівнянні зі звичайним. Однак він і призводить до кращих результатів.

Залежно від завдання такого аудиту виділяють: плановий (згідно із затвердженим графіком перевірок), позаплановий (на вимогу керівництва) та спеціальний аудит, що здійснюється після розробки та впровадження документації, що регламентує бізнес-процес [9, с. 319]. Останній проводиться для виявлення відповідності підготовленої документації фактичним можливостям її застосування. При цьому аудитором обов'язково має оцінюватися ймовірність виникнення негативних наслідків щодо такого процесу. Проводити такий аудит ми рекомендуємо не відразу, а через деякий час. Якщо зміни були глобальними та корінними – аудит бізнес-процесу проводиться у повному обсязі. При невеликих змінах можна обмежитись частковим аудитом.

У таблиці 2 нами згруповано основні питання, які мають бути опрацьованими під час здійснення аудиту бізнес-процесів у сільськогосподарських підприємствах.

Для оптимізації аудиторських перевірок на сільськогосподарських підприємствах з метою підвищення їх результативності, на наш погляд, варто:

- визначити цілі та вузькі місця і оптимізувати існуючі бізнес-процеси, достатньо буде провести

Таблиця 2

Питання, які опрацьовуються при здійсненні аудиту бізнес-процесів на сільськогосподарських підприємствах

П/п	Етапи аудиту	Контрольні заходи	Питання, які вирішуються в процесі виконання контрольних заходів
1	Підготовчий етап	Контроль порядку формування бізнес-процесу	Чи проведено інформування та навчання виконавців аудиту? Чи дотримуються терміни виконання бізнес-процесу? Чи дотримуються виконавці порядку формування та передачі звітності вищому керівнику?
2	Планування	Контроль порядку виконання процесів вирощування сільськогосподарської продукції	Чи складено план бізнес-процесу та чи визначено планові показники? Чи відображені в локальних актах принципи та механізми вимірювання показників? Чи наявні всі посадові інструкції? Чи представлені положення про підрозділ та чи проведені процедури ознайомлення з ними працівників? Наскільки доступна та достовірна інформація, необхідна для виконання таких процесів?
3	Методика	Контроль документування результатів виконаних процедур	Вибір застосовуваних процедур контролю. Чи правильно здійснена оцінка ризиків, властивих наявним бізнес-процесам? Чи документуються всі результати здійснених контрольних заходів?
4	Заключний етап	Контроль прийняття рішень щодо здійснених бізнес-процесів	Формування звіту щодо виконаних процедур. Встановлення причин відхилень та вироблення рекомендацій щодо підвищення ефективності бізнес-процесів на підприємствах

Джерело: складено авторами

навіть частковий або обмежений за обсягом аналіз;

- встановити час, коли планується значне переформатування виробничих процесів, що включає детальну перевірку процесів і планування;

- визначитися з плановим обсягом процедур аудиту, який залежить від технічного завдання;

- визначити ресурсний потенціал всередині підприємства (періодичність, терміни перевірки, склад аудиторів тощо);

- особливу увагу слід приділити фахівцям та команді. Аудитор, який розуміється на процесах сільськогосподарського виробництва зсередини, зможе запропонувати найбільш актуальні та результативні рекомендації.

Важливим елементом процесів перевірки господарських операцій в підприємствах аграрної направленості є аудит ефективності систем планування, що сфокусований на таких цілях як: оцінка ефективності як загальної системи планування підприємства, так і її окремих підсистем; виявлення можливостей покращення планової діяльності; внесення рекомендацій щодо покращення планової діяльності та подальших дій.

Відповідно до стандартів аудиту прийнятих INTOSAI [10], аудит ефективності в себе обов'язково повинний включати: аудит економічності, продуктивності та результативності.

Для цього пропонуємо висвітлити основні характеристики ефективності цих видів аудиту у системі планування сільськогосподарським підприємством.

1) Аудит економічності планової діяльності – спрямований на забезпечення розробки та реалізації планів розвитку підприємства відповідно до основоположних та системних принципів, а також чинної нормативно-правової бази.

2) Аудит продуктивності – пов'язаний з перевіркою обґрунтованості використання залучених для реалізації планової діяльності ресурсів у всіх напрямках сільського господарства (рослинництво, тваринництво, переробка), а також з реалізацією процедур щодо усунення виявлених невідповідностей та недоліків.

3) Аудит результативності – сконцентований на перевірці результативності планової діяльності в частини досягнення запланованих цілей, а також на аудиті впливу (порівняння фактичних даних із запланованими).

Розглянуті нами системи планування на сільськогосподарських підприємствах мають різну складність та ступінь розробленості. А такі елементи, як ефективні схеми бізнес-процесів, розробка та реалізація планових управлінських рішень, професіоналізм фахівців, потребують особливого підходу. При цьому основу аудиту ефективності систем планування мають становити три групи стандартів. Це стандарти на елементи

підсистем планування, документовані форми представлення таких елементів та технологію проведення аудиту. Розробка стандартів на ключові елементи системи планування підприємства має йти разом із розробкою прийомів та методів їх перевірки (форм обліку).

Результативність планової діяльності у сільськогосподарському підприємстві є ефект від її реалізації, безпосереднім наслідком прийнятого та реалізованого у реальному процесі виробничо-господарської діяльності підприємства варіанту затвердженого плану. Позитивний результат вимагає кількісної та якісної оцінки планових рішень в цілому по підприємству.

Головне завдання ефективного планування полягає в активному впливі за допомогою розроблених планових заходів на об'єкт з метою покращення його показників [11, с. 894]. При цьому виникає проблема порівняння таких показників, яка полягає в тому, що різні властивості та параметри діяльності об'єкта та суб'єкта планування часто не узгоджуються між собою і перебувають у протиріччі. Тому в практичній аудиторській діяльності ці поняття слід розділяти.

Усі варіанти визначення якісної ефективності виходять із базового принципу необхідного інтегрування фахівців у структуру сільськогосподарського підприємства – принципу максимізації їхньої корисності.

З цього випливає, що різні складові об'єкта планування вимагають специфічних підходів до аудиту ефективності системи планування. Так, планове цілепокладання на промисловому підприємстві відповідно до вимог та чинного законодавства орієнтує менеджерів на отримання економічної вигоди для власників та захист їх інтересів, а забезпечення контролю за реалізацією цих цілей – одна з основних напрямів у діяльності аудиту ефективності систем планування сільськогосподарських підприємств.

Аудит планової діяльності аграрних підприємств реалізується за допомогою використання розрахунково-аналітичних методів в обґрунтуванні стратегічних, тактичних та оперативних планів, бізнес-планів, проектів та цільових програм. У ході визначення стратегічних цілей внутрішній аудит представляє власникам рекомендації та консультації щодо вибору основних пріоритетів та орієнтирів діяльності сільськогосподарського підприємства, а у процесі здійснення аудиту системи планів проводиться оцінка їхньої напруженості, відповідності цілям та орієнтирам які зазначені у стратегії.

В сучасній практиці планування одним із основоположних його принципів є принцип ефективності. Використання аудиту ефективності систем планування підприємства дозволяє реалізувати цей принцип сповна.

Об'єктом аудиту продуктивності є якість розроблених планів підприємства як результату (продукту) системи планування підприємства.

В такому випадку аудит результативності системи планування здійснюється за двома напрямками: моніторинг реалізації планів підприємства та перевірка результативності діяльності підприємства, що здійснюється на основі вже складених планів.

Для узагальнення результативності такого аудиту складається звіт (аудиторський висновок) [12]. У структурі такого звіту ми пропонуємо модифікувати такі розділи як: 1) аналіз якісних показників діяльності сільськогосподарського підприємства; 2) аналіз здійснення реалізації планів, програм і проєктів; 3) результати перевірок здійснення витрат; 4) висновок про результативність витрат підприємства.

Результати аудиту якості систем планування підприємств аграрного сектору економіки дозволяють зробити висновок про доцільність та глибину таких змін.

Висновки. Отже в умовах застосування та адаптації нових методик внутрішнього контролю важливим є процес забезпечення якості аудиту, що включає систематичні роботи та процедури, спрямовані на підвищення його якості.

У зв'язку з виокремленням професійними аудиторськими організаціями значної уваги проблемам управління, затребуваними є якісні правила проведення аудиту. Для покращення цих процесів ми рекомендуємо переглянути вже діючі стандарти у ракурсі доповнення їх правилами COSO, що передбачають розробку інтегрованої моделі ризикорієнтованого внутрішнього аудиту, яка допоможе аудиторам краще та ефективніше виконувати свої функції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Кодексу професійної етики аудиторів України. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00CXG64719> (дата звернення 9.01.2025).
2. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf (дата звернення 13.12.2024).
3. ISO 9000-2011 «Системи управління якістю».
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#n261> (дата звернення 5.02.2025).
5. Балазюк О.Ю. Професійна етика бухгалтера в контексті реформування бухгалтерського обліку в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 710–714.
6. Колісник Г.М., Гелей Л.О., Шуліко А.О. Управлінський аудит як вид надання консалтингових послуг. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 63. С. 158–164.
7. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO]. Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance – Executive Summary / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO]. 2017. URL: <https://www.coso.org/Documents/2017-COSO-ERM-Integrating-with-Strategy-and-Performance-Executive-Summary.pdf>.
8. Кернасюк Ю.В. Агроаудит: оцінка ефективності власного агробізнесу. URL: <https://agro-business.com.ua/agro/kermo-kerivnyka/item/2018-ahroaudyt-otsinka-efektyvnosti-vlasnoho-ahrobiznesu.html> (дата звернення 16.01.2025).
9. Максимова В.Ф. Класифікація внутрішнього економічного корпоративного контролю. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2004. № 16. С. 316–322.
10. Система професійних стандартів INTOSAI. URL: <http://www.rp.gov.ua/About/Standard/> (дата звернення 1.02.2025).
11. Данькевич Н.С., Михайленко О.В. Планування виробничо-господарської діяльності на підприємствах сільськогосподарської промисловості. *Економіка і суспільство*. 2018. №16. С. 894–900.
12. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 9. С. 50.

REFERENCES:

1. Kodeksu profesijnoi etyky audytoriv Ukrainy [Code of Professional Ethics of Auditors of Ukraine]. Available at: <http://consultant.parus.ua/?doc=00CXG64719> (accessed January 9, 2025).
2. Mizhnarodnyj kodeks etyky profesijnyh buhgalteriv [International Code of Ethics for Professional Accountants]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf. (accessed December 13, 2024).
3. ISO 9000-2011 "Systemy upravlinnja jakistju" [ISO 9000-2011 "Quality Management Systems"] (in Ukrainian).
4. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku dijalnist [On the Audit of Financial Statements and Auditing Activities]. Zakon Ukrainy vid 21 grudnja 2017 r. № 2258-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#n261> (accessed February 5, 2025).
5. Balazjuk O. Ju. (2017). Profesijna etyka buhgaltera v konteksti reformuvannja buhgalters'kogo obliku v Ukraini [Professional ethics of an accountant in the context of accounting reform in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 10, pp. 710–714.
6. Kolisnyk G.M., Gelej L.O., Shuliko A.O. (2022). Upravlinskyj audyt jak vyd nadannja konsaltingovyh poslug [Management audit as a type of consulting services]. *Infrastruktura rynku*, vol. 63, pp. 158–164.
7. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO]. Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance – Executive Summary / Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO]. 2017. Available at: <https://www.coso.org/Documents/2017-COSO-ERM-Integrating-with-Strategy-and-Performance-Executive-Summary.pdf>. (accessed January 16, 2025).
8. Kernasjuk Ju.V. Agroaudit: ocinka efektyvnosti vlasnoho agrobiznesu. [Agroaudit: assessment of the effectiveness of one's own agribusiness]. Available at: <https://agro-business.com.ua/agro/kermo-kerivnyka/item/2018-ahroaudyt-otsinka-efektyvnosti-vlasnoho-ahrobiznesu.html>. (accessed January 14, 2025).

9. Maksimova V.F. (2004). Klasyfikacija vnutrishnogo ekonomichnogo korporativnogo kontrolju [Classification of internal economic corporate control]. *Visnyk Lvivskoi komercijnoi akademii*, vol. 16, pp. 316–322.

10. Systema profesijnyh standartiv INTOSAI [INTOSAI Professional Standards System]. Available at: <http://www.rp.gov.ua/About/Standard/> (accessed February 1, 2025).

11. Dankevych N.S., Myhajlenko O.V. (2018). Plannuvannja vyrobnycho-gospodarskoi dijal'nosti na pidpryjemstvah silskogospodarskoi promyslovosti [Planning of production and economic activities at agricultural industry enterprises]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 16, pp. 894–900.

12. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku dijalnist. (2018) [On the audit of financial statements and auditing activities]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Kyiv: Parlam.